

Омері І., Міщенко А., Шолох Д., Шолох К. Особливості мотивації навчання дітей дошкільного віку

Омері Ірина Дмитрівна, к.б.н., доцент кафедри анатомії і фізіології людини Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка;

Міщенко Анастасія Олександрівна, Шолох Дар'я Михайлівна, Шолох Катерина Михайлівна, студенти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

У статті з'ясовані мотивації навчання дітей дошкільного віку. Визначені гендерні особливості в мотиваціях дітей-дошкільнят. Доведено, що мотивація навчання відіграє важливу роль у становленні та розвитку особистості дитини.

Ключові слова: мотивація, мотив, мотивація навчання, дошкільний період.

В статье определены мотивации обучения детей дошкольного возраста. Раскрыты гендерные особенности в мотивациях детей-дошкольников. Доказано, что мотивация обучения играет важную роль в формировании и развитии личности ребенка.

Ключевые слова: мотивация, мотив, мотивация обучения, дошкольный период.

Learning motivation of preschool children is clarified in the article. Gender features in pre-school children's motivation are identified. Proved that learning motivation plays an important role in the development of the child.

Key words: motivation, motive, motivation for learning, preschool period.

Актуальність проблеми

Пізнавальна діяльність дітей відбувається завдяки процесу навчання. І. Ф. Харламов писав, що навчання – це: «цілеспрямований, педагогічний процес організації і стимулювання активної навчально-пізнавальної діяльності учнів з оволодіння науковими знаннями і навичками, розвитку творчих здібностей, світогляду та морально-естетичних поглядів і переконань» [5, с. 74].

Формування мотивації до навчальної діяльності є однією з головних проблем сучасних закладів освіти. Сама ефективність навчання залежить передусім від її мотивації, основу якої становлять потреби, інтереси, емоції та ідеали особистості.

Група дослідників під керівництвом М. Матюхіної виявили, що мотивація підвищує функціональний стан нервової системи і тим самим сприяє утворенню зв'язків, тобто, сприяє формуванню знань, вмінь і навичок [3]. Тому формування мотивації навчання дитини має першочергове значення в сучасній освіті, залишаючись на сьогодні актуальною проблемою в освітньому процесі.

Аналіз наукових досліджень. Термін «мотивація» використовується в усіх галузях психології, які досліджують причини та механізми цілеспрямованої поведінки людини. Дослідженнями мотивації навчальної діяльності займалися Л. Божович, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, А. Маркова, М. Матюхіна, М. Алексеева, Г. Костюк, Н. Морозова та ін.

Поняття «мотивація» розглядається як система мотивів або стимулів, чинників, що зумовлюють конкретну діяльність, поведінку особистості [4, с. 48]. Це поняття охоплює потреби, цілі, наміри, переживання людини. У наукових дослідженнях мотивацію розглядають переважно як сукупність причин психологічного характеру, що визначає поведінку людини, її спрямованість й активність. Мотивація – це один із найважливіших факторів поряд із здібностями, знаннями, навичками, який забезпечує успіх у діяльності. А також, це сукупність

спонукальних факторів, які викликають активність в організмі і визначають його спрямованість. [2, с. 238].

Мотивація навчання – комплекс мотивів, які спонукають і спрямовують пізнавальну діяльність дітей, значною мірою визначають її успішність. Мотиви учіння в свою чергу – це спонуки, що характеризують особистість дитини, її основну спрямованість, яка виховується упродовж його життя як сім'єю, так і самою школою. Вони залежать від тих конкретних суспільних умов, в яких розвивається дитина, від того виховання, яке вона отримує [1, с. 7].

Постановка мети і завдання дослідження

Метою і основними завданнями дослідження є спроба з'ясувати характер мотивації навчання у дітей дошкільного віку (5-6 років), а також звернути увагу на гендерні особливості мотивів навчання та виявити ці відмінності.

Виклад основного матеріалу

Об'єктом нашого дослідження є характеристика навчальної мотивації, тому для її аналізу ми обрали класифікацію навчальних мотивів, яку запропонувала Л. Божович і надалі розробила та деталізувала М. Матюхіна [3].

Для мотивації навчання Л. Божович виділила дві групи мотивів, які характеризують спрямованість дитини на навчальну діяльність:

перша група – пізнавальні мотиви, пов'язані зі змістом навчальної діяльності та процесом навчання;

друга група – соціальні мотиви, пов'язані з різноманітними соціальними відносинами дитини: з учителем, однолітками, батьками [1, с. 12].

У дослідженнях М. Матюхіної ті ж дві групи навчальних мотивів більш деталізовані в своїх поясненнях:

перша група – мотиви, що закладені в самій навчальній діяльності включають:

- мотиви, пов'язані зі змістом навчання: дітей спонукає вчитися прагнення опанувати знання та способи дій, зрозуміти суть явищ;
- мотиви, пов'язані із самим процесом навчання: дитину спонукає до навчання прагнення виявляти інтелектуальну активність, міркувати, долати перешкоди в процесі вирішення завдань, тобто дитину захоплює сам процес рішення, а не лише отримані результати.

Друга група – мотиви, що пов'язані з тим, що лежить поза самою навчальною діяльністю містять:

- широкі соціальні мотиви: мотиви обов'язку й відповідальності перед суспільством, групою, класом, учителем, батьками та мотиви самовизначення (розуміння значення знань для майбутнього, бажання підготуватися до майбутньої роботи) і самовдосконалення (отримати розвиток у результаті навчання);
- вузькоособистісні мотиви: прагнення отримати схвалення, гарні відмітки (мотивація благополуччя); бажання бути першим учнем, посісти гідне місце серед товаришів (престижна мотивація);
- негативні мотиви: прагнення уникнути неприємностей із боку вихователів, вчителів, батьків (мотивація уникнення неприємностей).

Для дослідження навчальної мотивації нами було проведено опитування в дошкільному навчальному закладі «Малютко» м. Червонозаводське Лохвицького району, Полтавської області дітей віком від 5 до 6 років, яким ми поставили одне запитання «Чому (для чого) ти вчишся?» та спробували провести класифікацію навчальних мотивів і з'ясувати їх особливості.

Згідно відповідей, серед дошкільників всі сто відсотків дітей висловились, що мають бажання вчитися. А мотивацію до навчання мають не всі, 13 % дітей взагалі з мотивацією не визначились (табл. 1).

Таблиця 1.

Мотивація навчання дітей дошкільного віку

Відповіді дітей	Значення у відсотках, %
Знайду багато нових друзів	47,8
Дізнатися щось нове	30,4
Не знаю	13,1
Мама казала, що потрібно вчитися	8,7

Як видно з таблиці 1, у дітей дошкільного віку домінує друга група (56,5 %) мотивів – соціальні мотиви, пов'язані з різноманітними соціальними відносинами дитини з однолітками та батьками. Але і перша група мотивів, які закладені в самій навчальній діяльності, тобто мотиви, пов'язані зі змістом навчання, мають доволі високі значення (30,4 %). Дітей спонукає вчитися прагнення опанувати нові знання.

Нашу увагу привернули гендерні особливості в мотиваціях дітей-дошкільнят. В опитуванні брали участь 52,2 % хлопчиків та 47,8 % дівчат. Розподіл виявився наступним (табл. 2): серед відповідей хлопчиків відбулося чітке розмежування між групами мотивацій – по 50% на кожен групу, а невелика частина не мала мотивацій взагалі.

Таблиця 2.

Гендерні відмінності мотивацій дівчат та хлопчиків дошкільного віку

Хлопчики	%	Дівчата	%
Знайду багато нових друзів	41,7	Знайду багато нових друзів	54,5
Дізнатися щось нове	41,7	Дізнатися щось нове	18,2
		Мама казала, що потрібно вчитися	18,2
Не знаю	16,6	Не знаю	9,1

У дівчат домінують мотиви другої групи (72,7 %) – соціальні мотиви, пов'язані з різноманітними соціальними відносинами, в основному з друзями, однолітками. А визначеність в мотиваціях у дівчат майже вдвічі вища ніж у хлопчиків.

Для того щоб дошкільнята по-справжньому включалися в навчання, потрібно, щоб завдання, що ставляться перед ними в ході навчальної діяльності, були не тільки зрозумілі, але і внутрішньо прийняті дитиною. Тому щоб досягти необхідного результату, потрібно використовувати різноманітні прийоми пізнавальних мотивів:

- бесіда: у вступному слові вихователь зацікавлює та окреслює коло питань, які розглядатимуться на заняттях;
- створення проблемної ситуації: питання, демонстрація експерименту, або подання до уваги дітей логічної суперечності;
- використання прийому «дивуй»: вихователь наводить дивні факти або майже неймовірні історії;
- використання творчих завдань: складання та вирішення кросвордів, загадок, віршів, дидактичних ігор;
- використання художньої та наукової літератури;
- використання засобів народної музики;
- перегляд дітьми розвиваючих мультфільмів.

Перед вихователями і батьками стоїть задача з формування і розвитку у дитини позитивної мотивації до навчальної діяльності, чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників спонукають дитину до діяльності, тим більших результатів вона може досягти.

Батьки можуть суттєво впливати на формування мотивації їх дітей до навчання. Тому, наприклад, у батьків дітей дошкільного віку має бути сформоване відповідальне ставлення до перегляду дітьми мультфільмів. Або ж, формування естетичних почуттів дітей дошкільного віку засобами народної музики може відбуватися саме в родинному колі.

Висновки

В навчальній діяльності мотивація виконує спонукальну, організуючу і смислоутворюючу функції. Мотиви є наслідком психологічної переробки дитиною тих впливів, які надходять від сім'ї, родини та громадських закладів і зумовлюються ставленням до них залежно від вікових та індивідуальних особливостей дитини.

Отже, мотивація навчання відіграє важливу роль у становленні особистості, адже без неї неможлива ефективна навчальна діяльність та розвиток здатності дитини до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти.

Список використаних джерел

1. Божович Л. И. Проблема развития мотивационной сферы ребенка / Л. И. Божович // Изучение мотивации поведения детей и подростков ; под ред. Л. И. Божович, Л. Р. Благоннадежипа. – Москва : Педагогика, 1972. – С. 7-44.
2. Канюк С. С. Психологія мотивації: Навчальний посібник. / С. С. Канюк – К.: Либідь, 2002. – С. 238-248.
3. Матюхина М. В. Мотивация учения младших школьников / М. В. Матюхина. – Москва : Педагогика, 1984. – 144 с.
4. Український педагогічний словник / уклад. С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
5. Харламов И. Ф. Педагогика. / И. Ф. Харламов – М.: Гардарики, 1999. – 520 с.

Джерела та автори статті

Омері І., Міщенко А., Шолох Д., Шолох К. Особливості мотивації навчання дітей дошкільного віку *Джерело:* <http://www.psyh.kiev.ua/index.php?oldid=16897> *Автори:* V.yurchenko